

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за доцент по специалност **3.2. ПСИХОЛОГИЯ (ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА ПСИХОЛОГИЯ И ПСИХОДИАГНОСТИКА)**, обявен в ДВ бр. 24 от 17.03.2023 г. за нуждите на катедрата по експериментална психология и психодиагностика на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

Документи за участие в конкурса е подал сам един кандидат – гл.ас. д-р Анета Петрова Атанасова. Д-р Атанасова е представила 20 публикации, сред които две монографии (Диагностика и оценка на разстройства от Аутистичния спектър. София, 2018, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“; Специфични нарушения на способността за учене. Дислексия и други специфични нарушения в начална училищна възраст. Издателство „Изток-Запад“ 2006 г.), две студии, публикувани в Годишника на Софийския университет и 16 статии, публикувани в научни издания с висок импакт фактор. По съдържание и научен подход съм отделил две основни групи публикации: „Оценяването и измерването“ – 6 публикации; „Кърменето“- 4 публикации. Всички публикации са на високо научно равнище и съдържат както интересни изследвания, така и съвременни изследователски методи на експерименталната психология.

Монографията „Диагностика и оценка на разстройства от Аутистичния спектър“ е в обем 450 стр. Съдържанието е структурирано в 13 глави и заключение. Авторката е разгледала много подробно спецификите на разстройствата от аутистичния спектър в различни възрастови периоди. Наред с това е показала как могат да се оценяват тези разстройства и да се насочат обгрижващите към ефективни методи за помощ и съдействие в различни ситуации. От изследователска гледна точка най-интересна е десета глава, в която са представени подробно психологическите инструменти за скрининг, диагностика и оценка на разстройствата от аутистичния спектър. Тук д-р Атанасова е разгледала над 25 въпросника и скали за изследване на разстройствата от аутистичния спектър. За повечето от въпросниците и скалите тя представя данни от собствени изследвания. Данните са обработени с най-мощните методи за статистически и психометричен анализ, които са й дали възможност да вземе адекватни решения за използването им в конкретни ситуации. Описанието на методите и резултатите от обработката на данни чрез тях е на високо професионално равнище и напълно отговаря на съвременните изисквания на експерименталната психология, психометрията и психодиагностиката. То показва и отличната подготовка на авторката по методите и процедурите на експерименталната психология. Тази монография има качествата на хабилитационен труд, който отговаря напълно на изискванията за заемане на академичната длъжност ДОЦЕНТ.

В цикъла от публикации по темата „Оценяването, измерването“ изпква статията „Аз и другите“, в която е направено изследване с трима души, като е използван методът на интервютата. Изследвани са хора с разстройство от аутистичния спектър. Според авторите основната цел на това изследване е да се достигне до спонтанните отговори и вербализирането със собствени думи на мислите, потребностите и преживяванията около темите „приятелство“ и „взаимоотношения“ на хора с аутизъм. За реализирането на поставените цели на изследването са проведени полуструктурирани индивидуални видео интервюта в онлайн среда с три типа участници – самият човек с разстройства в аутистичния спектър, близък (родител) и специалист. Транскрибираните интервюта са анализирани по метода на интерпретативния феноменологичен анализ, приложена е системна рефлексия върху съдържателния и отношенческия аспект на споделеното. Изследователите работят съвместно в дискуссионен формат и в реално време с видеозаписа и транскрипта, като едновременно кодират съдържанието и документират непосредствените си емоционални реакции при досег с интервюто, както и своите асоциации и размисли. Авторите препоръчват този метод като особено полезен при проучвания на хора с разстройства в аутистичния спектър. В заключение авторите правят следния извод. „Представеният фрагмент от трите интервюта и техният анализ разкриват ясно заявените от човека с разстройства в аутистичния спектър потребност и желание за общуване и свързване, поставят въпроси за това доколко близките и специалистите идентифицират тази страна от функционирането и развитието на хората с разстройства в аутистичния спектър и как всички те (семействата и цялата система от психосоциални грижи) отговарят на тези нужди, къде са дефицитите и какви интервенции е добре да се планират и да се осъществяват занапред.“

Тази тема е представена най-добре в две студии, публикувани в Годишника на Софийския университет, а именно „Интервюто като метод за оценка на разстройства от аутистичния спектър“ и „Психологическа оценка на разстройства от аутистичния спектър“. В първата студия подробно се разглеждат видовете интервюта, валидността на интервюто, структурата на интервюто, невербалните аспекти на интервюто, умения за интервюиране и много други, като поставените въпроси са изяснени с много конкретни примери. Втората студия е посветена на психологическата оценка. Според автора психологическата оценка се отнася до измерване на човешкото поведение по систематичен начин. Тя по необходимост е мултидисциплинарна. Философската концепция за мултидисциплинарната оценка на хора с разстройство от аутистичния спектър се основава на три основни теоретични рамки: 1. Грижа, насочена към цялото семейство; 2. Компетентност относно културната специфика на индивидите и семействата; 3. Перспектива за силните страни, а не за дефицитите. Като етапи на психологическата оценка авторът посочва следните: 1. Насочване за оценка; 2. Приемане

на заявката; 3. Планиране на оценката; 4. Извършване на оценката; 5. Планиране след оценката; 6. Писане на доклад за проведената оценка; 7. Проследяване. Подробно са разгледани и функциите на оценката. Като обобщение на тази тема мога да кажа, че в студията са представени най-съществените проблеми, свързани с оценяването и оценката.

Тема, представена с 4 статии, е темата за кърменето. По тази тема е интересна публикацията за нагласите и вярванията на майките относно кърменето. Описано е изследване, чиято цел е да се проучат нагласите и вярванията на българските майки относно кърменето. Авторката на изследването си поставя следните 4 задачи: 1. Да се конструира въпросник, който да измерва нагласите на майките относно кърменето; 2. Да се открият типичните нагласи на майките, кърмили с различна продължителност; 3. Да се проверят взаимовръзките между нагласи и продължителност на кърменето; 4. Да се провери възможността за прогнозиране на продължителността на кърменето на базата на кратка скала. В изследването авторката си поставя задачата да провери следните хипотези:

1. Съществува взаимовръзка между продължителността на кърмене и нагласите на майките;
2. Съществуват различия в нагласите на майките, които кърмят по-кратко и по-дълго време (0-6 месеца; над 6 месеца);
3. Нагласите на майките относно кърменето могат да са успешен предиктор на продължителността на кърмене.

Авторката е изследвала с конструирания въпросник 194 майки. Получените данни са анализирани чрез методите на факторния анализ, в резултат на което са извлечени 4 фактора:

1. Фактор „Добра информираност“, включващ твърдения, които отразяват съвременните препоръки и данни от последни изследвания, свързани с кърменето;
2. Фактор „Ограничения“ включва различни твърдения, които отразяват възприемането на определени ограничения;
3. Фактор „Погрешни вярвания“ – отразява различни вярвания за кърменето, които се отричат от съвременните изследвания;
4. Фактор „Негативна нагласа“, включващ само пет твърдения.

Четири фактора имат умерена корелация с променливата продължителност на кърмене. По-нататък авторката е направила множество допълнителни изследвания, в

резултат на които получава достоверни данни за нагласите на майките спрямо променливата продължителност на кърменето.

Както се вижда, д-р Атанасова притежава способността да планира и провежда задълбочени изследвания по темите, които според нея са важни и допринасят за изясняването на някои важни въпроси на съвременето. Не познавам лично д-р Атанасова, но публикациите ѝ ми направиха отлично впечатление. Предлагам на Научното жури да гласува предложението да са даде академичната длъжност ДОЦЕНТ на гл.ас. д-р Анета Петрова Атанасова.

София, 6.08.2023

Написал становището:

/проф. д-р Енчо Герганов/